

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06127

ALEKSANDER KUPRIN

Menahem Boraisha

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מנתח

אלעקסאנדער קופריץ

אָפּהאַנדלונג

Copyright 1919
By
JEWISH BOOK AGENCY, Inc.

I

אין א הייסען זומערדיגען פארנאכט האָט מיד א באַקאַנטער, פירענדיג איבער די גאַסען פון ארעם, אריינגעפירט אין קופרין'ס „גאַמברינוס“.

עס איז געווען כמעט ווי א אַנטווישונג. שוין דאָס בילד פון ביער־קעניג גאַמברינוס אַליין איבער די טרעפּ, וואָס פירען אַראָפּ אין קעלער אַרײַן, איז געווען זעהר ווייט פון יענער זאַפטיגקייט, מיט וועלכער קופרין האָט עס אויסגעמאַלען. דער קעלער האָט אויסגעקוקט גראָה און נישט אינטערעסאַנט. ער איז באַשטאַנען פון צוויי לאַנגע שמאַלע צימערען אין געשטאַלט פון א „ד“, און אין ווינקעל פון ביידע איז געווען די עסטראַדע, די זעלבע עסטראַדע, פון וועלכער קופרין'ס סאַשקאַ האָט עס אזוי באַגייס־טערט זיין פאַרשידענפאַרביגען אינטערנאַציאָנאַלען עולם. די וועגד אויסגעמאַלען, דאַכט זיך, מיט א העל־בלוייער פאַרב, וואָס האָט קיין קאָליר נישט געהאַט, און די בילדער אויף זיי, פרימי־טיווע, קינדערשע האַבען כמעט ווי דאָס אויג נישט פאַרהאַלטען. אמת, אַז אין פאַרשידענע ווינקלען זיינען געשטאַנען די קליינע און גרויסע פעסלאַד, וואָס האַבען געדראַפּט דינען פאַר טישען און בענקלאַד, אָבער דעם גרעסערען פלאַץ האַבען פאַרנומען אמת'ע טישען און קליינע בענקלאַד, פראַסטע און גראַבע, ווי אין א געווענליכער ביער־האַלע, און עס האָט אויסגעזעהן, ווי די עקסטראַוואַגאַנטע פעסלאַד שטעהען דאָ נאָר פון דעקאַראַציע וועגען. אין קעלער איז געווען זעהר ווייניג מענשען, און אויך די האַבען אויסגעזעהן גאַרנישט, ווי געסט, און זיי האַבען גאַנץ פריי

א . ק ו פ ר י ן

און אביסעל איראָניש אָנגעקוקט די פרעמדע יונגע לייט מיט די געפרעסטע קראַגענס, וואָס זיינען געקומען קוקען אויף דעם באַ-רימטען פּלאַץ.

מיר האָבען זיכער אויסגעזעהן קאַמיש אין זייערע אויגען, און נאָך דעם ערשטען גלעזעל ביער האָבען מיר זיך אָפּגעטראָגען און זיינען אַרויס צוריק אין דעם הייסען אדעסער אַווענט. מיין באַקאַנטער, אַליין אַ זשורנאַליסט, האָט דערנאָך אויפ'ן וועג גע'טענה'ט מיט מיר :

— אייגענטליך — האָט ער געזאָגט — האָב איך אַליין נאָך דעם ערשטען באַזוך פון „גאמברינוס“ געהאט דאָס זעלבע גע-פיהל פון אַנטווישונג. עס זיינען דאָ צייטען, ווען דער קעלער זעהט גאַנץ אַנדערש אויס, כאַטש די באַרימטקייט, וואָס קופּרין האָט איהם צוגעגעבען, האָט געבראַכט אַהער אַנ'אַנדער פּובליקום, און דער אַלטער עולם פּיהלט זיך שוין נישט אזוי פריי. אָבער דער בלייבער איינדרוק, וועלכען דער קעלער מאַכט אַצינד, האָט אויך מיך שפּעטער געבראַכט צום געדאַנק : ווי רייך און גרויס עס דאַרף זיין די פּאַנטאַזיע פון אַ קינסטלער, וועלכער קען אין אַזעלכע בלאַסע ווענד אַריינטראַגען אזוי פּיעל פאַרשידענ-פאַרביג לעבען, און דורך אַט דעם קליינעם קעלער דורכפירען דאָס גאַנצע ליידען, מאַטערען זיך און שטרעבען פון רוסלאַנד, כמעט אַ געשיכטע פון אַ דור !

ער איז געוועזען גערעכט, מיין באַקאַנטער. און איצט, ווען איך נעם נאָך אַמאָל לייענען די ערצעלונג וועגען די פאַרוואַנדלונגען פון דעם ביער-קעלער דורך יענעם צעהנדליג יאַהר, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען פאַר דער יאַפּאַנישער מלחמה און האָט זיך געענדיגט מיט דער גרויסער רעאַקציע נאָך דער רעוואָלוציע, דאַכט מיר, אז גאַנץ קופּרין איז פאַרהאַן אין אַט דער איינער ער-צעלונג. גאַנץ קופּרין מיט זיין זאַפּטיגער שילדערונג, זיין ליעבע צום קאַכיגען בלוט, זיין גרויסען רוסישען שמערץ, זיין באַנייט-

א . ק ו פ ר י ן

טערונג פאר דער מעכטיגקייט פון זיין לאנד און דער וועהמאג פאר די ליידען, מיט זיין ביטערען פראטעסט און דעם ענדליכען זיעגער־געשריי פון אמת, שענקייט, און קונסט :

— א מענשען קען מען מאכען פאר א קאליקע. אבער די קונסט וועט אלץ איבערליידען און אלץ בייקומען.

און דא איז די „קונסט“ נישט בלויז קונסט אין עצם באַ דייטונג פון דעם וואָרט. לעגט אריין אין דעם וואָרט דעם זינען פון דעם ליכטיגען, דעם שענעם, דעם גרויסען, פון דעם אלעם, נאָך וואָס עס בענקט אזוי דער רוסישער מענש און ווייס נישט קיין ריכטיגע באַצייכנונג דערפאַר, און איהר וועט באַקומען דעם טיפערען זין פון דעם, וואָס קופרין האָט געוואָלט זאָגען. מעג ליידען דאָס לאַנד, מעג עס בלוטיגען, מעגען שווינדלער און בלוט־זויגער דאָס באַהערשען און צוברעכען — מען קען עס בלויז פאר אַ קאליקע מאַכען, אַבער דעם אמת, די ליעבע צו פרויהייט וועט מען נישט דער'הרג'ענען, אזוי ווי מען קען נישט דער'הרג'ען נען די קונסט אין סאַשקאַ'ן.

סאַשקאַ איז אַ פידלער, וואָס שטעהט אין יענעם ווינקעל אויף דער עסטראַדע אין „גאמברינוס“ און שפיעלט פאר די האַלב־שכור'ע געסט. וואו עס איז פאַרהאַן אַ ווינקעל אויף דער ערד, אומעטום איז סאַשקאַ'ס נאָמען באַקאַנט. אין ניר־יאָרק און לאַנדאָן, אין באַרדאָ און סידני — אומעטום פאַרבלאַנדזשען די מאַטראַסען, וואָס האָבען געהערט סאַשקאַ'ס שפיעלען, פון אומע־טום ברענגען זיי צו איהם ליעדער, וועלכע ער כאַפט אויף אויפ'ן פידעל מיט דער שנעלקייט פון זשעני און אויף אלע עקען וועלט מראַגען זיי פונאַנדער די ליעדער, וואָס זיי האָבען געהערט פון איהם אין „גאמברינוס“ אין אַדעסער פּאָרט. סאַשקאַ שפיעלט פאר מאַטראַסען פון אלע עקען וועלט און באַגלייט יעדערענ'ס נאַציאָנאַלען טאַנץ. סאַשקאַ שפיעלט פאר פישער־יונגען, וועלכע קומען פאַר'שכור'ן זיערע פאַרדינסטן. סאַשקאַ שפיעלט פאר

א. קו פריין

גנבים, וואס קומען מיט זייערע מיידלאך אין „גאמברינוס“ און האָט פאַר זיי ליעדער. סאַשקאַ שפּיעלט פאַר די אַרבייטער פון פאַרט, און אַמאָל שפּיעלט סאַשקאַ בלוז פאַר דער בעל־הבית'טע פון ביער־קעלער, ווען קיינער איז ניטאָ, און זי, די פעטע, שווע־רע פרוי מיט'ן בלייערנעם קוק, אפילו זי בעט זיך, אַז ער זאָל עפעס שפּיעלען. בלוז דעמאָלט, ווען סאַשקאַ שפּיעלט „עפעס איי־גענס“ פאַר דער בעל־הבית'טע קען מען זיך דערוויסען, ווער ער איז. „פון די סטרונעס פון סאַשקאַ'ס פידעל וויינט דער איד־שער שמערץ, וואָס איז אזוי אַלט, ווי די ערד“... אָבער ווייטער איז סאַשקאַ מעהר ווי אַ מענש מיט אַ פנים און אַפּשטאַמונג — ער איז בלוז אַ קינסטלער.

אזוי זיינען אוועק יאָהרען פאַר איהם אין שפּיעלען. פלוז־לונג איז אונטערגעקומען די יאַפּאַנעזישע מלחמה. אין קעלער האָט מען אָנגעהויבען צו רעדען וועגען פּאָליטיק און מלחמה, דער עולם איז געוואָרען אומרוהיג, צושראַקען, און סאַשקאַ האָט פון ערגיץ געקראַגען אַ נייעם גגון — „קוראַפּאַטקין־מאַרש“. אָבער דאָס איז געווען פּאַלש, עס האָט נישט געבראַכט דעם אמת'ן טאָן פון דעם, ווי דאָס פּאַלק האָט געפיהלט געהענדיג אויף דער מלחמה. ביז וואָנען די פישער פון באַלאַקלאַוואַ האָבען גע־בראַכט אַנאַנדער ליעד, אַנ'אמת'ע, אַ ליעד פון ליידען און וועהר טאָג אויף דעם, וואָס מען דאַרף אוועקגעהן אויפ'ן ווייטען מזרח — און סאַשקאַ האָט גענומען שפּיעלען די באַלאַקלאַווער מעלאַך־דיע. און דאָן האָט מען איהם אליין צוגענומען פאַר אַ סאָל־דאַט, כאַטש ער איז שוין געווען איבער די פּערצינגער, און אוועק־געשיקט קיין מאַנדזשוריע.

ער איז אוועק, און דער קעלער איז געוואָרען טויט. אָבער איז צוויי יאָהר אַרום איז ער צוריקגעקומען. אַלץ איז געגאַנגען ווי פריהער. ביז איינמאָל האָט זיך אין גאמברינוס באַוווּזען אַ נייער עולם — אַרבייטער, סטודענטען, מיידלאַך מיט ברענענדער

א. קו פריין

אויגען. מען איז געשטאנען אויף די פעסלאך און מען האָט גע-
שריען :

— סאשקא, די מאַרסעליעזע !

איבער די גאָסען זיינען געגאנגען פּראַצסיעס מיט רויטע
פּאהנען און געזאנג. פון די פרויען האָבען אַראָפּגעשיינט רויטע
לענטעס און רויטע בלימלאך. און סאשקא האָט געשפּיעלט די
כאַרסעליעזע.

אַבער דאָס האָט נישט לאַנג געדויערט. איינמאָל אַ אַווענט
איז אַראָפּגעקומען דער פּריסטאווי מיט אַ געשריי :

— קיינע הימנען דאָ נישט צו שפּיעלען !

און אויף מאַרגען פּריה האָט זיך אָנגעהויבען דער פּאַגראַם.
די זעלבע וואָס זיינען נעכטען געגאנגען איבער די גאָסען מיט
געזאנג און פּרייד אויף דער געוואונענער פּרייהייט, די זעלבע
זיינען איצט געגאנגען הרג'ענען, ווייל מען האָט אין זיי גערייצט
די תּאוה צו נואַלד און מאַרד. סאשקא האָט אין פּאַגראַם גע-
קראָנען קלעפּ, אָבער ער איז אַוועק און ביינאַכט ווייטער גע-
שפּיעלט.

דאָן האָט זיך אָנגעהויבען די פינסטערע צייט. איבער די
גאָסען און עפענטליכע פּלעצער האָבען זיך גענומען אַרומשלעפען
געוועזענע נגבים און איצטיגע סישציקעס און אומעטום אַכטונג
געגעבען אויפ'ן פּאַטריאָטיזם. איינמאָל האָט זיך אַזאַ חברה
אַריינגעכאַפט אין גאַמברינוס.

— דעם הימן פאַר אונזער באַלעבטען מאַנאַרך ! — האָט
געפּאָדערט איינער פון זיי, אַ געוועזענער נגב, אַ סומענער, אַ
משומד און באַשיצער פון רוסישען טראָן.

סאשקא האָט זיך אָפּגעזאָגט צו שפּיעלען. עס איז געוואָר-
רען אַ געשלעג, סאשקא האָט דעם שפּיאָן צוקלאַפט דעם קאַפּ מיט
זיי פּידעל, אָבער ווען ער איז אַרויס אויפ'ן גאַס, האָט מען איהם

א . ק ו פ ר י ן

געכאפט און אוועקגעשלעפט אין אבראנקע. סאשקא איז פאר-
פאלען געווארען.

ער איז געקומען צוריק אין צוויי חדשים ארום מיט איבער-
געבראכענע פינגער פון דער לינקער האנד. אויס שפיעלער סאש-
קא I אבער ווען קיינער האט שוין קיין האפנונג נישט געזעהן,
האט ער פון ערגעץ ארויסגעשלעפט א ליימענע פייפעל — און
ער איז ווידער דא :

— מען קען א מענשען מאכען פאר א קאליקע, אבער די
קונסט וועט אלץ איבערליידען און בייקומען.

II.

עם אין געווען א דור פון פראטעסט, פון גייסטיגען בונט, און איצט, נאך דער גרויסער רעוואָלוציע פון 1917 און 1918, ווען מיר זעהען פאר זיך דאָס אלטע רוסלאַנד צושמעטערט אויף פיי־פיצלאך אזוי, אז זי וועט שוין קיינמאָל קיין תּחית המתים נישט אויפשטעהן, קענען מיר זיך מאַכען אַ בעגריף פון דער גוואַלדיגער קראַפט, מיט וועלכער די אלטע אַרדנונג איז געשלי־דערט געוואָרען אַז פּעלז פון דער צייט און צושמעטערט געוואָרען. און אַז די קאלאָסאלע קראַפט האָט זיך צוגעגרייט, געברויזט און געקאַכט אין יענעם דור, פון וועלכען קופּרין, גאַרטי און אנדערע יעוו זיינען געווען די פאַרשטעהער.

עס איז געקומען יענע עפאַכע אין דער רוסישער געשיכטע, ווען דער אמת'ער קינסטלער מוז ווערען גאַציאָנאַל. דאָס זיינען צייטען פון אינערליכע איבערקערענישען. צייטען, ווען דאָס לער בען פון אַ פּאָלק שטעהט אויפ'ן שוועל פון באַנייאונג און אַלע כחות, וואָס אין איהם, ווערען אַנגעשמרענגט און אַנגעצויגען מיט ערוואַרטונג אויף עפעס נייעס. אין געווענליכע צייטען וואָלט דער קינסטלער זיך פאַרנומען מיט וועלט־פּראַבלעמען, מיט פּראַבלעמען רייזמענשליכע, און אויב דער טאָן, וואָס קלינגט אים שטאַרקסטען אין איהם, איז צער און שמערץ, וואָלט עס געווען מענשליכער צער און שמערץ פון דער וועלט. אין אַזאַ סביבה אָבער און אין אזא דור, וואו די גאַנצע ענערגיע ווערט געזאַמעלט אויף אַ געזעלשאַפטליכען און סאַציאַלען קאמף, ווערט דער אמת'ער קינסטלער דער שאַרפּסטער טרעגער פון דעם גייסט, וואָס פיהרט צום קאמף. זיין אידעאַל שמעלצט זיך צונויף מיט'ן

א. קופרין

אירעאל פון דער סביבה, זיין צער פארוואנדעלט זיך אין דעם צער פון זיין פאלק, און דאס געפיהל פון בונט, וואס לעבט אין יעדען קינסטלער, ווערט אויסגעשפראכען דייטליך אלס דער בונט געגען דער אָרדנונג, וואס שטעהט אויפ'ן וועג פון נאציאנאלער באַפרייאונג. ביז ענדליך ווערט שווער צו אונטערשיידען, ווער ווער מען עס האָט געבראכט : דער בונט — דעם קינסטלער, אָרער דער קינסטלער — דעם בונט.

משעכאוו איז געווען דער לעצטער אָנזאָגער פון אַט דעם דור פון בונטארען. מעגליך, אַז ער אליין האָט שוין געהערט צו דעם דור, אָבער זיין בונט איז געווען אַ שטילער, אַ פער'צער-טער, אַ פאַסיווער. ער האָט בלויז געזעהן און טרויעריג געשמייכעלט, געזעהן און געוועהטאָגט, געזעהן און געבלומיגט, אָבער ער אליין האָט צום קאַמף נישט גערופען, ער אליין האָט נישט באַשאַפּען נאָך יענעם מענשען, וועלכער זאָל קומען און אויפטרײסן לען דעם קאַלאַסאַלען, פאַרוואַקסענעם און פאַרשאַטענעם זומפּ, וועלכען זיין רוסלאַנד שטעלט פאַר. אַ שרעקליכע גאַלערייע פון קליינע מענשעלאַך מיט קליינע השגות, וועלכע וואַרנען זיך אונטער אַ פּרעמדער נישט-באַגריפענער מאַכט. אַ וועלט פון קליינע טשינגאַווניקעס, וועלכע שטאַרבען צוליעב דעם, וואָס זיי האָבען אומגעזען אָנגעטראַטען דעם נאַטשאַלניס אויפ'ן היהנער-אויג און זיינען נישט זיכער, אויב ער האָט זיי מוחל געווען. קליינע, דערשלאָגענע, איינגעהויקערטע, צאַפּעלדיגע, אַ וועלט פון אל-טער פּריציזש'ער פעסטקייט, וואָס ווערט צובראַכען אין זיך און שמעלצט זיך פונאַנדער אין דער צייט, אזוי ווי וואַקס אויפ'ן פייער. אַלטע, פאַרוואַקסענע וועגען, איינגעהויקערטע רייכע הייזער, מאָד אויף די דעכער און גרינער שימעל אויף די וואַסערן פון די קינסטליכע אָזערעס הינטער די אַלטע פּריציזשע הייזער. אַ וועלט פון פאַרוואַרפענע גראַהע שטעדטלאַך מיט פאַרוואַרפענע גראַהע מענשען, וואָס שלאָגען זיך פון טאַג אויף טאַג אַלץ מיט

א . ק ו פ ר י ן

דעם זעלבען פארווארפענעם, גראהען, קליינעם און קליינליכען לער
בען אהן ליכט, אהן אויפשוואונג, אהן איבערברוד, אהן דער מיני-
דעסמער השנה פון עפעס אנדערש, וואס קען קומען און ארויסריי-
סען זיי פון דער גראהקייט. א מין שוואנעןגעזאנג, א שטילער,
היזערניגליכער און האפנונגסלאזער פון א וועלט, וואס איז פאר-
משפט צום אונטערגעהן.

דאן איז פון די ברייטע וואלאגא-וואסערן, פון די זוניגע ים-
ברעגען, פון די פאררויכערטע האסטיג-אטעמדיגע פאבריק-
שטעדטלאך, פון די גרויסע הונגעריגע וועגען, אויפגעקומען דער
געשריי פון דעם נייעם שטאנד, פון געזעלשאפטליך-פארשטויסע-
נעם, אבער שאפענדע, ענערגישע, מעכטיגע. איבער דער בריי-
טער גראהקייט פון טשעכאוו'ס קליינע מענשעלאך און גארקייט
„מעשצאניע“—האט זיך אויפגעהויבען דער מענש פון „דנא“, דער
מענש פון געזעלשאפטליכען דעק, פון הינטער-וועג און הינ-
טער-גאס, דער מענש מיט'ן רויטען בלוט, פארגרעכטע שטארקע
הענט, געזונטע פיס און קארק, וואס קען אלץ איבערטראגען; און
איבער דער גראהקייט האט דער מענש אויפגעהויבען זיין קאפ
און אויסגעשריען, אז ער וויל האבען זיין פלאץ אין דער וועלט.
צו וואס עס האט זיך נישט געקלענט דערטראכטען דער אפ-
שטארבענדער פריץ און דער קיינמאל ניט אויפגעקומענער קליי-
נער טשינאוויק, האט זיך דערטראכט דער הונגעריגער מענש פון
אונטער די פרייע הימלען און דעם גערויש פון די מאשינען. „א
מענש — דאס קלינגט שטאלץ!“ — האט ער געזאגט, און דער
שטאלצער, שטארקער, אבער הונגעריגער מענש איז ארויס אין
קאמף צו שטילען נישט נאר זיין פיזישען הונגער, נאר צו געווי-
נען די מאכט און הערשאפט פאר אלע די וואס האבען אין זייער
דערשלאגענקייט נישט געהאט די העז צו טראכטען וועגען
מענש און טראכטען וועגען קאמף. עס האט געמוזט אויפשטעהן
דער, וואס האט אין גאנצען קיין פלאץ נישט געהאט אויפ'ן גע-

א . ק ו פ ר י ן

זעלשאפטליכען לייטער, כדי דעם לייטער א טרייסעל צו טאן. מיט דעם דאזיגען לעצטען פון די לעצטע, אבער פרייען און שטארקען איז געקומען מאקסיס גארקי, דער מענש נישט אזוי פון דער אונטער-וועלט, ווי פון דער אויסער-וועלט, און זיין ווארט און קאמפסירוף איז פאר אלע ווארטענדע און אויסגעבענקטע גע-ווארען דער אַנזאָג און לאַזונג.

ווען דאָס וואָרט פון באַפֿרייאַונג איז געוואָרפֿען געוואָרען אין דער לופֿט, וואָס איז שוין פֿול געווען מיט ערוואַרטונג, האָט איהם צום ערשטען דערהערט — די אינטעליגענץ. אין דער סאַ-ציאלער סטרוקטור פון דער אַלטער רוסישער אימפֿעריע איז פֿאַר דעם אינטעליגענט געווען פֿונקט אזוי וועניג פֿלאַץ, ווי פֿאַר גאַר-קײַם „באַסיקעס“. פֿונקט אזוי ווי עס איז פֿאַרגליווערט געווע-זען די טראַדיציע פֿון צאַריום, אזוי זיינען אויך געבליבען פֿאַרגליו-ווערט אלע טראַדיציעס פֿון דער פֿעאדראַלער אָרדנונג, ביי וועל-כער דער לערער, דער דאָקטאָר, דער געבילדעטער האָט געהערט צו דעם שטאַנד פֿון באַדיענער ביים פֿריץ. זיין קענטשאַפט איז די אויגען פֿון פֿריץ איז געוועזען כלוין אַ פֿאַר אין זיין האַנד, און אזוי ווי פֿאַר-לײַט, בעל־מלאַכות האָבען געהערט צו דעם נידריגערען שטאַנד, מיט וועלכע עס פֿאַסט זיך נישט צו חבֿרין דעם עכטען נאָבעלמאַן, אזוי איז אויך דער אינטעליגענט מיט זיין וויסען געבליבען אַן אַרויסגעשטויסענער פֿון יענער מאַשין, וואָס האָט אָנגעפֿיהרט די אָרדנונג פֿון דער רוסישער אימפֿעריע. ביי פֿאַרזויזני'ען איז ענדע פֿון 18טען יאָרהונדערט איז דער לערער איינער פֿון די באַדינער אין פֿריזשען הויף. ביי טאַלסטאָי'ען איז אָנפֿאַנג פֿון 19טען יאָרהונדערט („קריעג און פֿרידען“) איז דער דאָקטאָר אַ מענש, וועגען וועלכען מען ישובֿ'ט זיך, אויב עס פֿאַסט איהם איינצולאָדען צום טיש. און אויב פֿון אָנפֿאַנג ביז ענדע 19טען יאָרהונדערט האָבען זיך די באַגריפען אין רוסלאַנד פֿאַרבֿרייטערט, איז אַבער אויפֿ'ן חשבֿון פֿון אינטעל-לי-

א. קו פ ר י ן

נענט צונעקומען דער חטא פון רעוואלוציאָנערע אידעען און ער איז נאָך מעהר דערווייטערט געוואָרען פון דער גרויסער קהל'ישער שיסעל. דער אינטעליגענט, וועלכער האָט שוין פון יאָהרעך צעהנדליגער געטראָגען אין זיך דעם בונט, האָט דאָ געמוזט ווערן רען דער ערשטער אויפצונעמען אויפ'סיני דאָס וואָרט, וואָס איז געקומען פון פראָלעטאָריע. און וואָלט לעאָניד אַנדרעיעוו אָנגעהויבען צו שאַפען אַפילו אין דער זעלבער צייט, וואָס גאַרק, קען אויך זיין אויפקומען באַטראַכט ווערען אַלס לאַגישער גאַנג פון די געשעהענישען. אָבער ער איז געקומען שפּעטער, אַלענ-פאַלס מיט עמליכע יאָהר, און אויב ער האָט לכתחילה אָנגעהויבען מיט דעם בונט, וואָס האָט נישט געטראָגען קיין רייזנאַציאָנאַל לען כאַראַקטער, איז ער אָבער גלייך אַרויף אויפ'ן וועג פון פאַר ליטישען און סאָציאַלען קאמף. „דאָס לעבען פון פאַטער וואַסילי פיוויסקי“ טרעט אַפּ דעם וועג פאַר דעם „רויטען געלעכטער“, „קעניג הונגער“, דעם „גובערנאַטאָר“, „די זיבען געהאַנגענע“ און אזוי ווייטער.

אָבער דער פראָלעטאָריע און דער אינטעליגענט וואָלמען נישט אזוי לייכט געקענט ברענגען דעם צוזאַמענברוך, ווען דער בונט זאָל זיך נישט ערוועקען אויך אין יענע, אויף וועלכע די אַלמע אימפּעריע האָט געבויט איהר שטאַרקסטען פונדאַמענט. דער פראָלעטאָריע האָט געהאַט דעם כח פון פויסט און דעם דורשט נאָך פרייהייט, דעם ערשטען באַוואַוסטזיין פון זיין מענש-ליכקייט, וואָס איז נאָך געוועזען פאַר איהם אזוי נישט קלאָר, ווי עס איז נישט קלאָר דער אויפגעהערער טאַג און די שווער רע מאַרגען-געבלען. דער אינטעליגענט האָט געהאַט זיין דורות-לאָנגע אומצופרידענהייט, זיין גייסטיגען כח און די פעהיגקייט צו פיהרען. אָבער די אַלמע אַרדנונג האָט געהאַט מי-ליאַנען מענשען, וואָס זיינען פאַרגליווערט געוואָרען אין זייער טעמפּקייט, אין דער אַפגעריסענקייט פון דער דרויסענדיגער

א. קופרין

וועלט, אין די גראַהע פאַרשמירענדע ווענד פון קאָזאַרמעס. און אויב ביי די מיליאָנען אין געוועזען בלוין טעמפּקייט, דאָן האָבען די צעהנדליגער טויזענדער, וואָס האָבען זיי נעסיהרט, דאָס אַפּיר צירענטום, געהאט אויך דאָס געפיהל פון דער קאָסטע מיט'ן פאַר-גליווערטען מיליטערישען האַנאַר, וואָס איז שטאַרקער געווען, ווי אַלע ווענד. און אַט אויף די אַפיצערען, אויף די כמעט-אנאל פאַבעטען און אויפגעבלאָזענע יחסנים מיט די בלוטיגע אינ-סטוינקטען פון יענעם, וואָס איז פריי מיט זיין שווער, האָט זיך געשטיצט די אימפעריע און איהר אַרדנונג. דער בונט אין דער פאַרגליווערטער קאָסטע האָט געמוזט קומען אַלס דאָס זיכערסטע מיטעל פון דער קינפטיגער רעוואָלוציע. און דעם בונט האָט מיט זיך געבראַכט אַלעקסאַנדר קופּרין.

מערה, ווי דאָס. דער גייסטיגער אויפשטאַנד פון רוסישען מיליטער-מענש איז געווען אַ גרויסער צייכען נישט בלוין, ווייל ער האָט געבראַכט דעם אַנזאָג פון געוועהר, וואָס וועט זיך ווען עס איז אַ קעהר טאָן געגען זיין הערשער. דאָס איז געווען דער שטאַרקסטער סמל פון דער ענדערונג, וואָס איז פאַרגעקומען אין דער סאַמע געדיכטעניש פון רוסישען לעבען. נאָך אַלעמען איז דער אַפיצער דאָך פאַרבליבען דער שאַרפסטער טיפּ פון דעם עכט-רוסישען מענשען אַהן אויסערליכען איינפלוס, אַהן ענדערונג-גען פון דער צייט. אויב די רייהען פון דער אינפאַנטעריע זיינען פאַרפליצט געוואָרען פון אַפיצערן, וועלכע זיינען געקומען פון אַרימען דערשלאַגענעם מיטעל-קלאַס, אַהן שטאַלץ און אַהן טראַ-דיציעס פון דער „רוואַריאַנסטווא“, זיינען זיי אָבער געזעצליך אַריינגענומען געוואָרען אין דעם שטאַנד, און זיי, די פאַרוועניוס, האָבען זיך באַמיהט נאָך שאַרפער אַרויסצוצייגען די אייגענשאַפּטע פון רוסישען דוואַריאַנין, ווי ער אליין וואָלט עס געמאַן. עכט און אַלט-רוסיש זיינען זיי געבליבען אין זייער אַנוויסענ-קייט, אין זייער גראַבקיט, אין דער האַרבער באַהאַנדלונג פון

א . קופרין

מענשען, אין דער ווילדער שפיעל פון די אייגענע אינסטינקטען ; און אומבאריהרט זיינען זיי אויך געבליבען אין די פרימיטיווע מענשליכע, הארציגע נייגונגען פון די האלב-ווילדע מענשען. זיי האבען אויפגעהאלטען דעם עכט-רוסישען טיפ אויב נישט אין זיין בעסטען, איז אלענפאלס אין זיין ערנסטען, און דער געשריי פון בונט, וואס איז געקומען פון זיי, איז געווען דער דייטליכסטער סמן פון דער טיעפקייט, מיט וועלכער די ערווארטונג פון דער גרוי-סער איבערקערעניש האט זיך גענומען גראבען אין רוסישען לעבען.

און פון די ביידע שרייבער: גארקי און קופרין איז דער לעצטער דער רוסישסטער, געבליבען טריי צו זיך אין אלע הינזיכטען. אָפּגעהענדיג פון זיינע ריין-קינסטלערישע ווערק, איז גארקי דער פּרעדיגער פון רעוואָלוציע און פון דער מאַרק-סיסטישער דאָגמאַ. קופּרין אָבער, ווען ער לאָזט זיך פּאַנאַנדער אין אַ צעהנדליג בענדער ערצעלונגען מיט זאַכען, פאַר וועלכע מען דאַרף נישט האָבען דוקאַ קיין קופּרין, איז ער בלוז דער שילדער-רער, דער באַשרייבער פון „ביט“, אָבער ער נעהט נישט אַוועק אין קיין פאַרטיי פּרעדיגט נישט און בלייבט, וואָס ער איז : אויף אַ העכערער אָדער אַ נידעריגערער מדרגה, אָבער בלוז אַ קינסטלער.

III.

מיט די שילדערונגען פון מיליטערישען לעבען איז קופ־
רין ארויס אין דער רוסישער ליטעראטור, און ער איז געוועזען
אן ענטדעקונג.

עס זיינען אריבער עטליכע צענדליג יאהר פון זינט מאַלס־
מאָי האָט געגעבען זיינע גראַנדיעזע באַשרייבונגען פון רוסישען
אַפיצער און סאַלדאַט. דער אַפיצער פון מאַלסטאַיִס באַשרייִ
בונגען איז געוועזען מעהרסטענס דער גלענצענדער פאַרשטעהער
פון דער רוסישער אַריסטאָקראַטיע, דער יונגער לייטענאַנט און
עלטערער מאַיאָר פון דער גוואַרדיע, וועמעס לעבען האָט זיך גע־
וועגט צווישען פעלד און בעגילטען אַריסטאָקראַטישען סאַלאָן.
דאָס געהאַלט, וואָס אָט דער גוואַרדיע־אַפיצער האָט געקראָגען
פון דער אַרמיי, איז געוועזען בלוז זיין טאַשע־געלד, און אָפּט־
מאַל אויך נישט דאָס. פון די רייכע טאַטע־מאַמע האָט דער
יונגער אַפיצער געקראָגען זיינע טויענדער, וועלכע ער האָט פאַר־
שווענדט ביים קאַרטען־טיש, אויף פּערד און פּרויען. צייטענ־
ווייז איז ער אויך געקומען פון אַ געפאַלענער משפּחה, אָבער דאָס
איז געווען די געפאַלענקייט פון גביר, און אין זיינע גרויסע שול־
דען און נויטבאַדערפטיגקייט איז ער נאָך אַלץ געבליבען דער
גביר, דער פאַרשווענדער און אַריסטאָקראַט. דאַנענען דער סאַל־
דאַט אונטער איהם, איז געוועזען זיין אייגענטום, דער פאַרקויפ־
טער קנעכט פון פּרויע, די לאַנג־יאַהריגע, פאַרהאַרטעוועטע, פיעל־
געשמייסענע אַרמיי־מאַשין, אויף וועלכער מען האָט זיך וועניג
אומגעקוקט און וועלכע האָט וועניג באַדייטונג געהאַט.
די עטליכע צענדליג יאהר, וואָס זיינען פאַרלאָפּען צווישען

א. קופרין

דער דינסט אין דער ארמיי פון דעם יונגען גלענצענדען גראף טאלסטאָי ביז דער דינסט פון דעם אומבאקאנטען אַרמיי-פּאַר-רוטשיק אלעקסאַנדר איוואַנאוויטש קופּרין, האָט שמאַרק פאַר-קלענערט דעם אונטערשייד צווישען דעם אַפיצער און סאַלדאַט. די ארמיי איז גרויס געוואָרען, די גוואַרדיע מיט איהרע באַגילטע סאַלאַו-העלדען איז געוואָרען בלוז דאָס שיינדעל פאַר פאַראַרען, און די אמת'ע שווערע דינסט איז אויסגעפאַלען אויף די אַקסעל פון די טויענדער אומבאקאנטע זיהן פון אומבאקאנטע טאַטעס; יונגע לייט, וואָס האָבען אויסגעקליבען די פּראַפעסיע פון מילי-טערדיגענסט צוליעב דעם, ווייל אַהין האָט געטריבען דער האָר-נאַר פון דער קליוו-בורזשואַזיע, וועלכע האָט זיך געוואַלט איינ-קויפּען אין יחוס אַהן געלד, אַהן בילדונג, אַהן מיה. די מיליטערי-שע פּראַפעסיע איז געווען די לייכסטע פאַר אַט די אומוויסענדע מענשען — און מען האָט פון איהר געצויגען חיונה ברוחק, ליי-ענדיג, שווינדלענדיג און פּוצענדיג די קנעפלאַך מיט קרייה, אַ זיי זאַלען שיינען, ווי עפעס רעכטס. אַ שטאַנד פון אומוויסענדע, פאַרצאָגטע קבצנים איז עס געוואָרען. און דער סאַלדאַט, דער פויער, פון דער צווייטער זייט, האָט זיך שוין לאַנג באַפרייט פון דער פּאַנשינע, איז געקומען אין ראַטע אַריין פון זיין פעלד און פאַבריק מיט'ן וויסען, אַ דאָס איז אַ אַפּקומעניש בלוז אויף עט-ליכע יאָהר, און דאָס דאַזיגע וויסען האָט איהם געהאַלטען נענטער פאַרבונדען מיט דעם, וואָס איז געווען זיין אמת לעבען. די קאַ-זאַרמע, וואָס אויף דער באַפרייאונג פון איהר האָט מען אויס-געקוקט פון טאַג אויף טאַג, האָט נישט געקענט דערשטיקען די בענקשאפט צו דער היים, צו טאַטע-מאַמע, צו ווייב און קינד, וואָס מען האָט געלאָזען הינטער זיך, און דער סאַלדאַט איז דאָך געבליבען אַ מענש אויף זיין אייגענעם שטיינער. ער און זיין אַפיצער זיינען נענטער געווען צו זיך, ווי ווען עס איז, און דער וואָס האָט געקוקט און געהאט אויגען צו זעהן, האָט געזעהן.

א. קופרין

אט דעם אפיצער און דעם סאלדאט האט קופרין דערזעהן. געבוירען אין 1870, האט ער זיך ערצויגען אין קאדעטישען קאָר פֿום און שפעטער אין דער מיליטערישער שולע, און צו צוואנציג יאהר געווארען איינער פון די טויזענדער פֿאַרוטשיקעס, וואָס פֿאַרברענגען זייערע טעג צווישען דער ראַטע און אָפיצערען־קלוב: גראַב, לאַנגווייליג און נאַריש. זיבען יאהר האַט ער אָפֿ־געדיענט, אָבער צו 27 יאהר האַט ער פֿאַרלאָזען זיין פֿראַפּעסיע מיט יענעם פֿאַרכיטערטען וועהמאַג, וועלכער האַט איהם ארויס־געפיהרט אויפֿ'ן גרויסען וועג פון שאַפען. און עס איז געוועזען אַ ביטערער, וועהמאַגליכער, כמעט אַ פֿאַרצווייפּעלטער געשריי — דער געשריי, מיט וועלכען קופרין האַט זיך אַרויסגעריסען פון זיין פֿראַפּעסיע.

עס איז געווען קלאַר געזאַגט: אַ מענש קען דאָס נישט איבערטראַגען, אַ מענש קען אזוי נישט לעבען! און אין אַ רייהע ערצעלונגען, דאָ מיט אַ אויסברוד פון שמערץ און דאָ מיט שטיי־לען צער, ווערט דער זעלכער געשריי ווידער און נאָך אַמאָל אי־בער'גע'חזר'ט.

אט קומט אַן דער יונגער פֿאַרוטשיק קאַזלאָוסקי („אַ אויס־פֿאַרשונג“) אין דער אַרמיי. ער איז נאָך פֿריש און שעמעוודיג. ווען ער דאַרף זאָגען דעם אלטען פעלדפעבעל „דו“ — בלייבט ביי איהם דאָס וואָרט שטעקען אין האַלז. און אויף איהם פֿאַלט אויס אויסצופֿאַרשען אַ יונגען סאַלדאַט, אַ טאַטער, וועלכער האַט ביי אַ צווייטען גע'ננב'עט אַ פֿאַר כאַליוועס. דער טאַטער מאַכט זיך נישט פֿאַרשטעהענדיג קיין רוסיש און ווען אַפֿילו מען פֿאַר־טייטשט איהם די פֿראַגען אויף טאַטעריש, לייקענט ער זיין שולד. אָבער בלייבענדיג אויג אויף אויג מיט'ן יונגען אָפיצער, דערפֿיהלט ער אינסטינקטיוו אַ צוטרוי צו דעם פֿרישען נאַאיווען יונגענמאַן און איז זיך פֿאַר איהם מודה. קאַזלאָוסקי פֿיהלט, אַז דאָס, וואָס דער סאַלדאַט האַט זיך פֿאַר איהם מודה געווען, איז אַ פֿער־

א. קופרין

זענליכע זאך צווישען זיי בידען, און די פשוט'ע מענשליכע עטיק פארלאנגט, אז ער זאל געגען דעם צווייטען מענשען נישט אויס-נוצען דאס, וואס יענער האט איהם אנפארטרויט אלס פערזענ-ליכען סוד. ער ווייס אויך, אז דער טאמער האט קיין שלעכטס נישט געמיינט. ער האט גענומען די כאליוועס בלויז צוליעב דעם, ווייל ער האט נישט פארשטאנען, אז מען דארף נישט נע-מען, און ער באגרייפט נישט, אז ער איז באגאנגען א חטא, ער איז כמעט אומשולדיג. אבער דער יונגער אפיצער מוז דעם באריכט פון זיין אויספארשונג מעלדען צום געריכט. און אט פיהרט מען דעם סאלדאט ארויס אויפ'ן אפענעם פלאץ. אט שמעלט זיך אויס די ראטע און דער פויק קלאפט אַנצוואַגען די עקזעקוציע. אט נעמט מען דעם סאלדאט אויסטאן האלב נאקעט, און ער פארשטעהט נאך אלץ נישט, וואס דאס באדייט. ביז מען לעגט איהם אוועק, ביז ביי איהם אויפ'ן קאפ און די פיס זעצען זיך אוועק צוויי סאלדאטען און ביי די אנדערע צוויי אין די הענט הויבען און צו פייפען די רימער איבער'ן נאקעטען לייב פון טא-טער. ביי דער זייט שמעהט קאזלאָווסקי, דער פאררעטער, וואס האט ארויסגעגעבען א מענשליכען סוד און הערט, ווי איינער פון די אפיצערן טענה'ט :

— דאָס איז דען געשמיסען ? וואָלט מען מיר געגעבען דעם טאָמער אין די הענד אריין, וואָלט איך איהם באַוויזען אַ פּאַר כאַליוועס. און דאָס איז דאָך בלויז געקיצעלט, נישט געשמיסען. קאָזלאָווסקי'ן הויבט אָן צו שווינדלען אין קאַפּ. מיט אַ ציטערדיגער שטימע שרייט ער אויס צום אַפיצער :

— אלץ, וואָס איהר רעדט, איז אוממענשליך און געמיין. עס ווערט אַ געטומעל, עס האַלט ביי קלעפּ, און — „עס האָבען איהם שוין געשלעפט פאַר די הענט די אַפיצערן, וואָס זיינען דערשראָקען געוואָרען פון קריגעריי, און פּלוצלונג האָט ער פאַרדעקט דעם פנים מיט די הענט און זיך צוכליפעט אויפ'ן

א . ק ו פ ר י ן

קול, טרייסלענדיג זיך מיט'ן גאנצען קערפער, אזוי ווי א וויינענדיג
דינע פרוי, און שרעקליך ביז וועהטאג פארשעמט פאר זיינע טרע-
רען".

ווייל עס איז שוין נישט דער אמאליגער סאלדאט. און קומט
איהר זיך צו צו איהם, זעהט איהר א דערשלאגענעם, אומעטיגען
מענשען, וואס חלומ'ט אזעלכע פרידליכע אומשולדיגע חלומות
און לעבט אין אזא שטילער פרידליכער וועלט. א גאנצען טאג
ווערט מען ארומגעיאגט און געמאטערט. קומט אבער די נאכט
און מען לעגט זיך אויס אויף די נארעם — דאן הויבט אן צו
שפיעלען די פאנטאזיע און איז דער געדעכטער האלב-פינסטער-
ניש פון קאזארמע דערהערט זיך דאס פרייע מונטערע קול פון
איינעם און א צווייטען, וואס דערצעהלט מעשיות, זינגט ליעדער,
מאכט צום לאכען, און איז זייערע רייד און געלעכטער, וואס
זיינען פרימיטיוו, גראב און סעקסועל-אויפגערייזט, איז דא אזוי
פיעל הומאָר, נוממוטיגקייט און פרייער שוואונג פון אויסנע-
הונגערטען און פאר'חלומ'טען מענשען.

די קאזארמע ווערט ענדליך איינגעשלאפען. עס בלייבט
אויף דער וואך בלויז איינער, אליון איז דער שטיקענדרער לופט
פון די שלאפענדיגע מענשען און איבערגעגעבען צו זיינע אייגענע
געדאנקען. עס איז איהם שווער אליון. געהט ער ארויס פאר'ן
שוועל פון קאזארמע אין דער נעבעלדיגער נאכט און דערזעהט א
צווייטען וועכטער אין דער צווייטער ראטע, אויך פאר'ן שוועל.
זיי קענען זיך נישט, אבער ביידען איז אומעטיג און מען טרעפט
זיך ביי ברונען אין מיטען פלאץ צווישען ביידע קאזארמעס.
פריהער ווייס מען נישט, וואס צו רעדען און מען באשעפטיגט
זיך מיט שפיינען אין ברונען אריין און צוהערען, ווי דער שפיי
קלינגט אפ טיעף אין וואסער. שפעטער פארבינדט זיך א
שמועס :

א . ק ו פ ר י ן

— אַט אַ קונץ, ברודערל... זיך איד נאָר וואָס אין קאָזאַרמע
און — דאָס — אַנדרימעלעט געוואָרען אַביסעל... און וואָס פאַר
אַ מאַדנער חלום מיר האָט זיך געחלומט.
— זעה איד, הייסט עס, אזוי ווי איד זאָל זיין ביי זיך אין
דאַרף. און אזוי ווי ס'איז אווענט. און אַלץ זעהט זיך מיר דורך
און דורך... ס'הייסט — עס זעהט זיך אזוי, ווי עס זאָל נאָר
קיין חלום נישט זיין...
— ננא... דאָס מאַכט זיך — וואַרפט צו גלייכנילטיג דער
צווייטער סאַלדאַט. קראַצענדיג אַ באַק.
— און איד אַליין אזוי ווי איד זאָל פאַהרען רייטענדיג אויף
אַ פערד... עס איז געווען ביי אונז אַזאַ ווייסער פערד, אַ יאָהר
צוואַנציג האָט ער שוין מסתמא געמוזט אַלט זיין. אפשר איז
ער שוין איצט גע'פּגור'ט.
— אַ פערד זעהו — מיינט אַ ליגען. עמיצער וועט דיר
אַרייננאַרען — באַמערקט דער סאַלדאַט.
אזוי שמועסט מען און מען געהט זיך פאַנאַנדער. דער
וועכטער געהט צוריק אין זיין קאָזאַרמע, זעצט זיך אַנידער ערגעץ
און —
„ווידער שלענגעלעט זיך אין גרינעם פרישען גראַז אַ טייכעל.
דאָ באַהאַלטענדיג זיך הינטער די סאַמעטענע בערג, דאָ ווידער
אויפשיינענדיג מיט אַ שפיגעל-גלאַטקייט, ווידער ציהט זיך דער
ברייטער, שוואַרצער, אויסגעגראַבענער וועג, עס שמעקט די אַפֿ-
גענאַנגענע ערד, עס ווערט ראָז דאָס וואַסער אויף די פעלדער.
דער ווינד באַוועהט דאָס פנים מיט אַ גוטען וואַרימען שמייכעל,
און ווידער וויעגט זיך מערקלאָזוּ היז און צוריק אויפ'ן שאַרפען
פערדישען רוקען, און הינטער איהם שלעפט זיך אויפ'ן וועג די
סאַכע, איבערגעקעהרט מיט'ן אַקער-אייזען אַרויף“ — — —
עס חלומ'ט זיך די פשוט'ע, גוטע פויערשע היים, ביז דער
פּעלדפּעכעל כאַפט איהם אַ שלאַפענדיגען, דערלאַנגט איהם אין

א . ק ו פ ר י ן

די צייהז — און גלאט וועט איהם שוין דער חלום נישט אראפ...
דאס איז דער סאלדאט און דאס איז דער אפיצער איבער
איהם. ביידע ארימע, דערשלאגענע. ביידע האלטען זיך צוזאמען
א דאנק עפעס אלטע שווערע געזעצען, וואס דריקען זיי אויף די
אקסעל. ביידע טראגען א לאסט אויף זיך, אבער דער סאלדאט
איז דער מעהר גליקליכער : זיין לאסט מוז ער טראגען בלויז
עטליכע יאהר אין דער צייט, וואס דער אפיצער איז פאר'משפט
אויפ'ן גאנצען לעבען. און אין דעם יאָר, וואס הענגט אויף א
גאנצען לעבען, ווערט ער דעמאראליזירט, געמיין און צופוילט.
און צוזאמען מיט איהם ווערט צופוילט דער גאנצער פונדאמענט
אויף וועלכען עס האלט זיך די רוסישע אימפעריע.

IV.

אין דעם זין, אלס באשולדיגונגס־אקט געגען דער רוסישער ארמיי, איז אויך אָנגענומען געוואָרען קופּרין'ס גרויסע ערצעלונג „דער דועל“. עס איז געוועזען נאָך די שרעקליכע מפלות פון דער רוסיש־אפּאנישער מלחמה, און די אויסגעלאָסענע צופּוילטקייט פון דער ארמיי, וועלכע קופּרין האָט אזוי פּיינליך אויפגעדעקט, האָט אויך אויפגעדעקט די קארטען אין דער בלוטיגער שפּיעל אויפ'ן ווייטען מזרח. און ווי קופּרין האָט זיך נישט באַמיהט צו פאַרענטפערן און באַווייזען, אז ער האָט דאָס נישט געמיינט, אָבער זיין בוך „דועל“ איז געוועזען און וועט בלייבען דער שטאַרקסטער אָנקלאַג געגען דעם אַלטען רוסישען לעבען און געזען דעם, אויף וואָס עס האָט זיך געהאַלטען.

מעגליך, אז דער פּאָליטישער אָנקלאַג איז לכתחילה נישט געוועזען קופּרין'ס צוועק. דער 27־יאָהריגער יונגערמאַן, וואָס האָט זיך באַפרייט פון יאָד, וועלכער האָט איהם געדריקט אין די בליהענדסטע יאָהרען פון זיין לעבען, איז געקומען דערציעלען פון זיינע אייגענע ליידען, וועלכע ער האָט איבערגעלעבט אין דער זיבען־יאָהריגער דיענסט. אָבער אין די ליידען איז שולדיג געוועזען די סביבה, אין וועלכער ער האָט געלעבט. שריט אויף טריט האָט איהם די סביבה געדריקט, געוואָרנען דאָס שענע אין איהם, דערנידעריגט און ווידער געוועקט זיינע געדאַנקען. עס איז געוועזען א קאַמף פון אַ יונגען פּרישען מענשען, אַ ריינעם, אַ אויפריכטיגען, אַ גלויבענדען מיט אַ סביבה, וואָס האָט נישט קיין רייניקייט, נישט קיין אויפריכטיגקייט, נישט קיין פּרישיקייט און נישט קיין לעבען. און וואָס ביטערער עס זיינען געווען די

א . קו פ ר י ן

ליידען פון דעם יונגען מאן, אלץ ביטערער האַבען געמוזט זיין די שילדערונגען פון דער דאָזיגער סביבה. אָבער די סביבה אין דעם פאל איז געוועזן דאָס רוסישע אָפיצערענטום, די אַרמיי, און אפשר געגען ווילען, געפיהרט פון דער לאַגישער קאָנסעקווענץ פון דער פּערזענליכער און קינסטלערישער שילדערונג, מוז קופּרין קומען צום סוף צו דער פּרעדיגונג פון דער פּאָליטישער, סאָציאַל־לער און אינדיווידועלער פּרייהייט, וועלכע ער לעגט אַרײַן אין מויל דעם האַלב־שכור'ען דענקער נאַזאַנסקי, דעם צווייטען האַלב־בעז פון זיין אייגענעם איד אין דעם ראַמאַן.

נאַזאַנסקי איז די צווייטע העלפּט. דאָס איז דער מענש, וואָס האָט שוין אלץ דורכגעליטען, איז פאַרזונקען געוואָרען אין דעם זומפּ, האָט אַ מאַד געטהון מיט דער האַנט אויף זיך אַליין און אויף אַלץ אַרום און זוכט בלוז צייטענווייז אין בראַנפּען די דערהויבונג צו יענער נייסטיגער הויד, אויף וועלכער מען קען פאַרנעסען אַלץ און אַרומטראַגען זיך אין דער וועלט פון ריינע בענקשאַפטען, ליעבע און אידעאַלען. נאַזאַנסקי איז דער פאַר־שכור'טער, אָבער קלאַרער באַוואוסטזיין פון דעם, וואָס איז, און פון דעם, וואָס דאַרף קומען. דער אָנהייב פון נאַזאַנסקי'ן איז ראַמאַשאַוו, און די געשיכטע, וואָס האָט איהם געבראַכט צו זיין שכור'ער און ליכטיגער פּילאָזאָפּיע, איז די געשיכטע פון ראַמאַשאַוו'ן אין דער סביבה, וואָס האָט דעם יונגען מאַן געבראַכט צום אונזינגען טויט.

עס איז אַ קליין אידיש שטעדטעל ערניץ אין פּוילען נישט ווייט פון דער גרעניץ. עס האָט געמעגט זיין ערניץ אנדערשוואַ — אַלץ איינס וואָלט דאָס לעבען פון פּאַלק, וועלכער איז דאָרט איינגעשטאַנען, געווען אָפּגעזונדערט אין זיך, אָבער דאָ אין דעם שטעדטעל זיינען די עטליכע הונדערט רוסישע אָפיצערן אזוי ווי אויף אַ אינזעל און זייער אָפּגעזונדערטקייט פון ציווילען לעבען, וואָס איז אומעטום די זעלבע, זעהט זיך נאָך שאַרפּער אָן. לעבט

א. קופרין

מען בלויז צווישען זיך און מען שפייזט זיך מיט דעם, וואס דער אייגענער קרייז קען געבען.

וואס האָט ער צו געבען ? מענשען זיינען עס האַלב־ענט-וויקעלטע, האַלב־ווילדע, מיט דער שרעק פון'ם העכערען נאטשאַל־ניק פון איין זייט און דער מאַכט איבער די אונטערטעניגע פון דער צווייטער זייט. מענשען, וואָס לעבען אויף דער פרייער לופט, האָבען נישט קיין אַנדערע פאַרבען אַרום זיך, אויסער דער גראַהקייט פון זעלנערשען שינעל און דער קאַזאַרמע, האָבען נישט קיין אַנדערע געדאַנקען, אויסער די, וואָס דרעהען זיך אין איי־גענעם טעמפען קרייז, האָבען נישט וואו זיך הינצוטאָן און וואו אויסצוברענגען די פיזישע ענגערניגע פון זייערע געזונטע קערפערס. מען איז קבצניש מאַטעריעל און מען איז טויזענד מאל קבצני'שער גייסטיג. און צו דער זעלבער צייט האָט יעדער מענש אין דעם קרייז, מאן אָדער פרוי, פרעמענזיעס און אמביציעס אויף עפעס, וואָס זאָל אויסקוקען אזוי ווי פון דער פרייער רייכער וועלט. עס ווילט זיך זיין אי ראַמאַנטיש, אי ריטערליך, אי אַריסטאָקראַטיש. אָבער דאָס אלץ, ביים גייסטיגען און מאַטעריעלען דלות, מוז געד־פינען אן אויסוועג בלויז אין דעם גראַבען לעבען פון פּאַלק און זיינע אינטערעסען. און עס ווערט באַשאַפען אַ צוזאַמענשטויס פון פאַריסענע קליינע גראַבע אמביציעס און ליידענשאַפטען, וואָס מאַכט דאָס לעבען פון דעם קרייז פאַר אַ געמיינעם, שמוציגען, נידערטרעכטיגען זומפּ.

אין זיין קאַזאַרמע האָט דער אַפיצער צו טאָן מיט'ן סאָל־דאַט, וועלכען ער באַטראַכט פאַר אַ גראַבע באַשעפעניש און האַלט פאַר נויטיג זיך צוצופאַסען צו איהם. וואָלט ער אליין, דער אַפיצער, געווען אַ מענש מיט העכערע אירעאַלען, וואָלט ער געזוכט צו באַגרייפּען דאָס מענשליכע אין דעם פּויער, וואָס טראַגט דעם שינעל, און אזוי אַרום דערהויבען איהם צו געהאַרטי־זאַמקייט און דיסציפּלין צוליעב אַ העכערען צוועק. אָבער דער

א . ק ו פ ר י ן

אָפּיצער איז געקאָממען פון דעם זעלבען ליים, וואָס דער פּויער, מיט דעם איינציגען אונטערשיעד, וואָס דאָס ביסעל מיליטערישע „בילדונג“ האָט איהם געגעבען די מאַכט איבער די מענשען. ער איבט דאָריבער אויס די מאַכט אין דער גראַבסטער פּאַרם; און וויל ער זיך צופאַסען צום סאָלדאַט, רעדט ער נישט אויף דער שפּראַך פון דעם האַרציגען דאָרמישען מענשען, נאָר אויף דער שפּראַך פון שכור'ען פּויער אין שענק. און פון יאָהר אויף יאָהר ווערט די שפּראַך און די האַלטונג פון שכור'ען כאַם — די אומ-נאנגס-שפּראַך פון דעם אָפּיצער אין קאָזאַרמע, זיין אויסדרוק, זיין סטיל. און מען קען נישט פאַרלאַנגען פון אַ מענשען, אַז ער זאָל לאַזען די קאָזאַרמע בלוין אין קאָזאַרמע און זיך אומקערען אַ היים דער אַנשטענדיגער און שענער פאַמיליע-פּאַסטער. דער גייסט פון שענק וואַרצלעט זיך איין אין איהם — און ער טראַגט עס מיט אין דער געזעלשאַפט, אין זיין פאַמיליע, אין זיין בעט אַרײַן.

ווער איז די געזעלשאַפט? די זעלבע אָפּיצערען מיט דער זעלבער גייסטיגער פיזיאָנאָמיע. קומט מען זיך צוזאַמען אין אווענט אין אָפּיצער-קלוב — וואָס קען מען טאָן? דערצעלען זיך נייעס און רכילות'ן פון פּאַלק, טרינקען בראַנפּען, שפּיעלען אין קאַרטען און בשעת מעשה שיטען מיט צינישע אַנעקדאָטען. טאָג אויף טאָג לעבט מען בלוין מיט דעם, וואָס דער אַדער יענער האָט געטאָן און געזאָגט אין פּאַלק, מיט די סקאַנדאַלען, וואָס זיינען שוין פאַרגעקומען און וואָס דאַרפען פאַרקומען און מיט — שמוציגע סעקסועלע געשיכטעס. איבער אַט דער געזעלשאַפט פון געזונטע פּוילבּלוטיגע מענער שוועבט אַרום די פּרוי. נישט די מוטער, נישט די שוועסטער, נישט דאָס ווייב — נאָר די נאַקע-טע, באַשמוצטע און באַשפּיגענע פּרוי, וועלכע רייצט די פּאַנ-טאָזיע פון סאָלדאַט אין קאָזאַרמע און נאָך מעהר — פון אָפּיצער אין זיין קלוב.

א . ק ו פ ר י ן

מיט אַט דעם באַנאַזש פון גייסטיגער שפייז קערט מען זיך אום אַ היים צו ווייב און קינד. און דאָס ווייב, וואָס לעבט אין דער געזעלשאפט פון ארומגעצויגענע מונדירען און אָפּפּענער תּאווה — פּאַרוואַנדעלט זיך אינסטינקטיוו אין דעם, וואָס מען מאַכט פון איהר אויף די מענערשע פּאַרזאַמלונגען. אין דער שטענדיג סעקסועל־אויפּגערעגטער סביבה, מיט דעם גראַבען ראַך־מאַנטיום און די פּרעטענזיעס צו זיין ווי יענע דאַמען פון די דייכע סאַלאַנען — ווערט דאָס אָפיצערן־ווייב אַ אויפּגערעגט באַשעפּעניש, וואָס איז גרייט צו עפּענען די אַרעמס פּאַר יעדען איינעם, אום צו קענען קאָקעטירען פּאַר די איבעריגע דאַמען פון פּאַלק מיט איהרע געליעבטע. מען פיהרט ראַמאַנען: דער־מיט יענעמ'ס ווייב, און יענע־מיט יענער'ס מאַן, און איז דעם ענגען קרייז פון עטליכע הונדערט מענשען געהען אזוי די וויי־בער פון האַנד צו האַנד, און די בעלער, אויף וועלכער אַט די גע־זעלשאפט קומט זיך צונויף, ווערען אַ קעסעל פון אינטריגעס, אַנ־געצויגענער גראַבקיט און פּראַסטיטואירענדער ראַמאַנטישקייט. אָבער דער געזונטער מאַן, וואָס ברענגט אַ היים דעם גערוד פון בראַנפּען מיט'ן גייסטיגען אינהאַלט פון שאַנד־הויז, קען דאָך נישט פּאַרטראַגען די עוליה, וואָס דאָס אייגענע ווייב טוט איהם. יעדער איינער איז גרייט אויסצוטאָן דעם צווייטענ'ס ווייב, אָבער די אויסגעלאַסענקייט פון זיין אייגענער פּרעסט איהם אויף, מאַכט פון איהם אַ חיה אין הויז, פּאַרביטערט איהם, טרייבט איהם צו שטאַרקער שכרות אין קלוב און צו גרעסערער ווילדקייט מיט די סאַלדאַטען. דער מענש ווערט צובראַכען, און די פליכטען, וואָס ער טראַגט אויף זיך, ווערען אַ לאַסט. וואָס געהט איהם אָן די קאַזאַרמע, די מיליטערישע וויסענשאפט און דאָס לעבען פון סאַלדאַט, ווען ער איז תמיד פול מיט עפעס אַנדערש, איז האַלבי־שכור, האַלבי־צובראַכען, פּאַרזאַרגט וועגען חובות, וואָס וואַקסען מיט זיין שכרות און קאַרטע־שפיעל און וועגען טויזענד אַנדערע

א . ק ו פ ר י ן

זאכען. די מעכטיגע דיסציפלינירטע אָרנאַניזאַציע פון מילי-טער, וואָס דאַרף מענשען אויסבילדען און אויפבויען, ווערט אַ צורבראַכענע מאַשין, וואו יעדער רעדעל באַזונדער סקריפט און ברעכט זיך, וואו אַלץ איז צוקרישעלט און צופוילט, און די גאַנצע באַוועגונג האַלט זיך קוים אויף מיט'ן כח פון גוואַלד און בייזקייט. מאַכען זיך צווישען די אַפּיצערן שטילע מענשען און גוטע פאַמיליען-פאַטערס, קינדלען די ווייבער, ווערען געבוירען מעכ-טער, וואַקסט מיט יאָהרען די הוצאה פון דער פאַמיליע. טראַגט נישט דאָס מאַנערע אַפּיצערישע געהאַלט — און סוף כל סוף לאַזט זיך דער עהרליכער פאַמיליען-פאַטער אַוועק אין שווינדלען און גנבות : נעמט כאַבאַר וואו עס לאַזט זיך, גנב'עט פון די זעלנערשע געלדער, גנב'עט פון די ראַטע-געלדער און געהט איי-ביג אַרום אַ פאַר'צרה'טער, אַ פאַראומגליקטער, אויסלאַזענדיג דעם כעס ווידער אַמאָל צו די סאַלדאַטען און פאַרנאַכלעסיגענדיג זיין פליכט פונקט אזוי ווי די אנדערע. ביז מען כאַפט איהם ביי זיינע שווינדלען, קומט אַ געריכט, קומען טרעהרען, ערנידע-ריגונג — און ווידער אַמאָל דאָס זעלבע. און זיינען דאָ יונגע אַפּיצערן, בחורים, וואָס זיינען בלוז די געליעבטע פון פרעמדע ווייבער און האַבען אליין נישט קיין פאַמיליעס, וואָס זאָלען ביי זיי צונעמען די קעפּ אזוי אַדער אנדערש — פאַרפלאַנטערן זיי זיך אין די ראַמאַנען און זייער לאַנגווייליגקייט, אין קאַרטען און שכרות, אין חובות און סקאַנדאַלען, און די זעלבע געשיכטע חזר'ט זיך איבער ווידער אַמאָל. זאַמעלט זיך אָן צופיעל ביטער-קייט און פוסטקייט, לאַזט מען זיך אַוועק שכור'ערהייד ערגיץ אין הייזעל, האַקט מען שפּיגלען און מען שלאַגט די מיידלאַך, רייסט מען בערד ביי פאַרבייגעהער און מען טוט אַלערליי אנדערע מיאַוס'קייטען, אין וועלכע מען ווערט פאַרונקען אזוי, אז דער נאָך קערט די גרינע גאַל און וואַכען נאָכדעם געהט מען אַרום מיט אַ טשאַר אין קאַפּ. וועמען קען אָנגעהן דער סאַלדאַט, זיין

א. קו פ ר י ן

לעפען און די קאזארמע ? עם איז נישטאָ קיין נשמה, קיין אירע, קיין ביסעל הארץ אין דער מיליטערישער ארגאניזאציע, און די גאנצע נאָרזשאַווערטע מאַשינעריע האַלט זיך אויף נאָר אַ דאַנק דעם בייטש, וואָס הענגט איבער די טויזענדער און טויזענדער מענשען.

אמת, אין אַלע די שכור'ע און נישטערע, באַווייבטע און נישט באַווייבטע אַפיצערן איז פאַראַן אַ נאַטירליכער רעזערוו פון מענשליכקייט און נאָך מעהר פון יענער סענטימענטאַלער האַר ציגקייט, מיט וועלכער דער רוסישער מענש ווערט געבאַרען. צייטענווייז רייסט זיך עס אַרויס פון זיי און דעמאָלט פאַרוואַנדלעט זיך דער בייזער פאַלקאָוויק אין אַ גוטען טאַטען, דעמאָלט געהט אַוועק דער גוטער מענש און פאַרנעמט זיך מיט כאַווען פאַרשידענערליי חיות און עופות, און דער, וואָס פיהלט, פאַרשליסט זיך אין זיינע ד' אמות, טרינקט פון פלעשעל און חלומ'ט חלומות פון אַ שיינער און פרייער מענשהייט. אַבער דאָס זיינען זעלטענע מינוטען און זעלטענע מענשען, וואָס פאַסען זיך נישט אַרײַן אין דער גאַנצער אַטמאָספערע פון אַלגעמיינער אויסגע-לאָסענקייט און טעמפּקייט — און זיי ווערען אין איהר פאַר-שוואַנדען.

קומט אַרײַן אַ פרישער יונגער מענש אין דער דאָזיגער אַט-מאָספערע מיט אַ גאַנצען באַרג חלומות וועגען טרייער דינסט, אַרבייט, בילדונג און גייסטיגען לעבען, — געפינט ער זיך אין אַ יאהר אַרום אַ צושלאָגענער פון לאַנגווייליגקייט און פּוסטקייט, מיט אַלע חלומות צו נישט געוואַרען און מיט אַ נאָגעניש, וואָס טרייבט צו שכרות און יונגעלשע פאַנטאַזיעס וועגען נסים, וואָס וועלען קומען פון דער העלער הויט. אַ שוואַכער מענש איז ער, אַט דער ראַמאַשאַוו, און אַט שלעפט זיך נאָך הינטער איהם אַ ליעבע מיט אַן עלטערער דאַמע, וואָס איז שוין דורכגעגאַנגען די הענט פון אַלע נייע פאַרומשיקעם אין פאַלק און האַט איהם

א . ק ו פ ר י ן

געמאכט פאר איהר געליעבטען אויס פוסטקייט. אהן לייעבע און און אהן תאוה אפילו. איהרע צעטעלאך, וואס ער געפינט, קור מענדיג אהיים, עקלען איהם. זיין איינגער צימער איז גראה און פארשטויבט. די ביכער, וואס ער האט אמאל געזאלט לייענען, ליגען ניט־אויפגעשניטען. אין הארצען דריקט א שווערקייט פון נארישען טאג אין דער ראטע, פון דער זידלעריי, וואס ער האט געדארפט אויסשטעהן פון פאלקאוניק. פון דער גאנצער דינסט איז ביטער און עקעלדיג. און דא לייעבט ער זיך ווייטער. דאס מאל איז עס שוין אמת'ע לייעבע, ווייל די פרוי פון פאד־רוטשיק ניקאלאיעוו איז אן אנדערע, א שענערע, א ריינערע. טאג אויף טאג קומט ער אהין אין הויז, ווייל איהם דאכט, אז דארט פיהלט ער זיך ריינער און ערליכער. טאג אויף טאג דאכט איהם, אז ער איז אין יענעם הויז אן איבעריגער מענש און ער באשליסט מעהר ניט צו געהן, אבער ער געהט דאך, א אומצור־פרידענער און פארביינקטער. ווי עס זאל ניט זיין, איז אלעקס סאנדרא פעטראוונא אויך א אומצופרידענע, אזוי ווי ער, ווייל זיך ארויסרייסען, אבער זי געהט צו איהר צוועק רוהיגער און פעסטער, ווי ער, ראמאשאוו. זי צווינגט איהר מאן צו האלטען עקזאמען אין דער גענעראל־אקאדעמיע — און דאן וועט זי זיין אין פעטערבורג, לעבען צווישען אנדערע מענשען, הערען אנדערע רייד. נישקשה! זי וועט איהם שוין דורכשטוי־פען. ראמאשאוו'ן רייצט עס, און ער זיצט און הערט אויס איהר רע טענות אין דער צייט, ווען ניקאלאיעוו מאטערט זיך איבער די ביכלאך. אבער ניקאלאיעוו קען עס ניט פארטראגען. ער קען זיין ווייב — ראמאשאוו איז שוין ניט דער ערשטער ביי איהר, כאטש אוועקגעהן פון איהם וועט זי ניט. דולדעט ער און שווייגט.

ער שווייגט, ביז ראמאשאוו'ס ערשטע געליעבטע הויבט איהם אן צו שיקען פאסקוילען. דאן ווערען די באציהונגען

א . ק ו פ ר י ן

פיינדליך אָנגעצויגען. דאָס הויז פאר ראַמאַשאַוו'ן פאַרמאַכט זיך. בענקשאַפּט, פּוסטקייט, שכרות און איינזאַמקייט. די פליכט פאַרלאַזען, די אַרבייט פאַרגעסען. דאָס צובראַכען האַרץ ליגט ניט מיט דער ראַטע. נאַכלעסיגקייט, אויסרייד און שאַנד. און ווידער אַמאָל ביטערקייט, טעמפּקייט און שכרות. אַ ווילדע הוליאַנקע, אַ שפּאַציר אין אַ הייזעל אַרײַן, אַ סקאַנדאַל אין קלוב, אַ געשלעג מיט ניקאַלאַיעוו'ן. דער אָנגעצויגענער מיליטע־רישער האַנאַר פּאַדערט אַ דועל. ניקאַלאַיעוו'ס ווייב פּאַדערט עס אויך — איהר מאַן וועט האַבען אַ בעסערע רעפּוטאַציע פון אַן אַפּיצער נאַכ'ן דועל און זיין קאַיערע, איהר קאַיערע איז גע־זיכערטער. אַ פּריהמאַרגען, אַ שיסעריי — און אַ רעפּאַרט צום פּאַלקאַוויניק, אַ פּאַרוטשיק ראַמאַשאַוו איז אין זיבען מינוט נאַכ'ן דועל געשטאַרבען פון אַ אינערליכער בלוט־אויסגיסונג.

אונזין, בלוטיגער נאַרישער אונזין פון אַ פאַרטעמפּט לעבען און נאַרישען טויט. און די מערדעריי, די אַפּענע מערדעריי ווערט אַוועקגעטראַגען אין שכור'ן קלוב און דאַרט ווערט עס פאַרגע־סען און פאַרשוואַנדען אין שטראַם פון סקאַנדאַלען, אינטע־ריי געס און סעקסועלע ציניזמען, אַזוי ווי איינס פון די אַלטעגלייכ־סטע גאַרנישטען פון אויסגעלאַסענעם זומפּ.

IV.

וואס איז דער ענטפער אויף דעם טעמפען אונזין ? וואס איז דער ארטייל איבער דעם זומפ ?

טענה'ט נאזאנסקי זיינע לעצטע טענות צו ראמאשאוו'ן איידער זיי געזעגענען זיך, און היינט צו טאג, ווען דאס אלץ איז פארגעקומען פאר אונזערע אויגען, הערט, וויפיל נביאות עס ליגט אין די רייד, וואס זיינען געזאגט געווארען דאמאלט :

— עס וועט קומען א צייט, און זי איז שוין ביים טויער. א צייט פון גרויסע ענטווישונגען און שרעקליכער איבערשאצונג. איינער נעדיינקט, איד האב אייך אמאל געזאגט, אז עס לעבט פון אייביג א אומגעזעהענער און אומדערבארמיגער געניוס פון דער מענשהייט. זיינע געזעצען זיינען פינקטליך און שטריינג. און וואס קליינער עס ווערט די מענשהייט, אלץ מעהרער און טיפער דרינגט זי אריין אין זיי. און אט בין איד זיכער, אז לויט די אונגענדרערטע געזעצען קומט אלץ אין דער וועלט פריהער אדער שפעטער צו א גלייכגעוויכט. אויב די קנעכטשאפט האט אנגע-האלטען יאהרהונדערטער, וועט דער פאל איהרער זיין שרעקליך. וואס גרויליכער עס איז געווען דער גוואלד, אלץ בלוטיגער וועט זיין די אפרעכענונג. און איד בין טיף, איד בין פעסט איבער צייגט, אז עס וועט קומען א צייט, ווען מען וועט אונז, די פא-טענטירטע שענע יונגען, די מייסטערישע פארפיהרער, די גלענ-צענדע פראנטען, ווען מען וועט אונז, די העררן שטאב און אבער-אפיצערן פאטשען איבער די באקען אין די הינטער-גלעס-לאך, אין די פינסטערע קארידארען, אין די וואטער-קלאזעטען, ווען מיט אונז וועלען זיך אנהויבען שעמען פרויען און עס וועלען

א . ק ו פ ר י ן

אונז ענדליך אויפהערען צו פאלגען אינזערע „איבערגעגעבענע“ סאלדאטען. און עס וועט זיין ניט דערפאר וואס מיר האבען געשלאגען ביז בלוט מענשען וועלכע האבען זיך ניט געקענט פארטיידיגען, און ניט דערפאר, וואס מיר האבען א דאנק דער עהרע צום מונדיר, געקענט באליידיגען פרויען אומבאשטרעפט, און דערפאר, וואס מיר האבען שכור'ערהייט אין די שענקען געבראקט אויף פיצלאך יעדען איינעם, וואס איז אונז געקומען אין האנט אריין, און אויך ניט דערפאר, וואס מיר, קאמאנדירענדיגע דע זאקוצניקעס, האבען אין אלע לענדער און אויף אלע שלאכט פאלדער באדעקט מיט שאנד דאס רוסישע געוועהר, און אונזערע אייגענע סאלדאטען האבען אונז מיט די באנגעטען געטריבען פון דער קוקרווע ארויס. פארשטייט זיך, אז עס וועט זיין אויך פאר דאס און פאר דעם. אבער מיר האבען אויף זיך נאך א שרעקליכערע שולד, וואס לאזט זיך שוין ניט פארריכטען. דאס — וואס מיר זיינען בלינד און טויב צו אלעמען. ערגיץ ווייט פון אונזערע שמוציגע פארשמונקענע לאגערען שאפט זיך שוין פון לאנג א גרויס, א ניי, א ליכטיג לעבען. עס זיינען אויפגעקומען נייע דרייסטע, שטאלצע מענשען. אזוי ווי אין לעצטען אקט פון א מעלאדראמע, פאלען די אלטע טורמעס און קעלערן און פון הינטער זיי זעהט זיך ארויס א בלענדענדע שיין. און מיר, אָנגעבלאָזענע, ווי די ענדיקעס, פינטלען מיט די אויגען און באַלעבעטשען פאַרריסען: „וואָס? ווער? שווייגט! א בונט! איד דערשים!“ און אָט די גאַנערשע גאווה וועט מען אונז ניט מוחל זיין, אויף דורי דורות.

און דאן קומט דער הלום פון דערלייזונג, דער אידעאל פון איבערמענשליכען, וואס איז אזוי עכטרוסיש אין זיין ניט קלאר קייט, אין זיין צושוואומענקייט און ליכטיגער, איבערערדישער באַגרייסטערונג:

— . . . די ליעבע צו דער מענשהייט איז אויסגעברענט און

א . ק ו פ ר י ן

אויסגערויכערט געווארען פון מענשליכע הערצער. אַנשטאַט
איהר קומט אַן אַ נייער געמליכער גלויבער, וואָס וועט בלייבען
אומשטערבליך ביו'ן סוף פון דער וועלט. דאָס איז די ליעבע
צו זיך, צום אייגענעם שענעם קערפער, צום אַלמעכטיגען געדאַנק,
צום אומענדליכען רייכטום פון אייגענע געפיהלען. — — —
עס וועט קומען אַ צייט, און דער גרויסער גלויבער אין אייגענעם
איד, וועט ווי די פּלאַמען פון הייליגען גייסט, באַשיינען די קעפּ
פון אַלע מענשען, און דעמאָלט וועלען ניט זיין ניט קיין קנעכט,
ניט קיין האַרען, ניט קיין קאַליקעס, ניט קיין רחמנות, ניט קיין
זינד, ניט קיין בייזקייט, ניט קיין קנאה. דאָן וועלען מענשען
ווערען געטער. און באַטראַכט זיך נאָר — ווי וועל איך דער
מאַלט האַבען די העזה צו באַליידיגען, אַ שטויס טאָן און אַפּ
נאַרען אַ מענשען, אין וועלכען איד וועל פיהלען מיינ גלייכען,
אַ ליכטיגען גאַט? דאָן וועט דאָס לעבען זיין שעה. איבער
דער ערד וועלען זיך אויפהויבען לייכטע, ליכטיגע געביידעס, גאָר
ניט וואָלגנאַר און פּרעך וועט באַליידיגען אונזערע אויגען, דאָס
לעבען וועט זיין אַ זיסע אַרבייט, אַ פּרייע וויסענשאַפט, אַ וואונ-
דערבאַרע מוזיק, אַ פּרייליכער אייביגער און לייכטער יום־טובּ.
די ליעבע וואָס וועט באַפּרייט ווערען פון די פינסטערע פענטעס
פון אייגענטום, וועט ווערען די ליכטיגע רעליגיע פון דער וועלט,
און ניט די באַהאַלטענע זינד פון צוזאַמענקונפט אין אַ פינסט-
טער ווינקעל מיט פאַרזיכט און עקעל. און אונזערע קערפּערס
אַליין וועלען ווערען ליכטיגע, שטאַרקע און שענע, אַנגעטאָן אין
העלע פּראַכטפולע קליידער. פּונקט ווי איד גלויב אין אַט דעם
אונענדיגען הימעל איבער מיר — האַט אויסגערוּפּען נאַזאַנסקי,
פּיערליך אויפהויבענדיג די האַנט אין דער הויך — אַזוי גלויב
איד פעסט אין אַט דעם קומענדען, געטער־עהנליכען לעבען. — —
האַלב־שכּוּר/לאַד, האַלב־קינדערש, אַבער אַזוי ווי אַ פּאַנ-
טאַסטישער פּאַקעל, וואָס קען אַנצינדען די פאַרפינסטערטע מאַסע

א . קופרין

פון זומפ און אין נאָמען פון דעם ליכטיגען, ווייטען און אומדער־
גרייכבארען אַרויספיהרען זי אין בונט געגען יענע, וואָס האָבען
געוואָרפען אזוי פיעל פאַראַכטונג אויף דער פרייהייט פון מענש־
ליכען גייסט.

VI.

אזוי איז אויפגעקומען צום גייסטיגען בונט דער פארנלי-ווערטסטער און שטארקסטער שטאנד פון אלטען רוסישען לע-בען, און דער אנוואג פון דער קומענדער רעוואלוציע איז ארויס-געבראכט געווארען פון אונטער די גראהע שינעלען און איז מיט ווארונג און אויפרוף צוריק געטראגען געווארען אין די גראהע רייהען פון מיליטער דורך די פלאמענדע ווערטער פון קופרין'ס ווערק. אין זין פון סאציאלען קאמף, אין וועלכען עס האט זיך באטייליגט יעדער רוסישער שריפטשמעלער פון יענעם דור, איז אט דער ערשטער פראטעסט-געשריי פון קופרין'ען געווען דער שארפסטער און באדייטענדסטער. ער אליין האט זיך באפרייט. ארויסגעפיהרט דורך די ערשטע ווערק אויפ'ן וועג פון שאפען, ווערט ער איינער פון די באדייטענדסטע רוסישע קינסטלער, אפשר דער רוסישסטער און זאפטיגסטער. אבער דער רוף צום בונט הערט ניט אויף, ווייל מיט ערווארטונג פון בונט אטעמט דאס הארץ פון גאנצען רוסישען לעבען אין יענער צייט. און אויב ניט דער גרעסטער טייל פון קופרין'ס ווערק — איהר קענט ניט פארלאנגען פון עכטען קינסטלער צו ווערען אינגאנצען סאציאל — איז א היבשער טייל פון זיי פול מיט דעם שמערצליכען גע-שריי, וואס רופט צו נקמה און זיג.

פונקט ווי עס ווערט אין „דועל“ א מענש צובראכען אין דער געמיינהייט פון דער מיליטערישער מאשין, אזוי ווערט ער אין „מלך“ צובראכען פון דער קאלאסאלער קאפיטאליסטישער מאשין, וואס פרעסט אויף זיין מארד, שווינדעלט ארויס דאס מידעל, וואס ער האט ליעב און מאכט איהם צו גארניט. שווער.

אָננעפרעסען און כיטרע האַלט דער קאָפיטאַליסטישער הערשער אין די הענט די טויווענטער אַרבייטער, די בעאַמטע, זייערע וויי בער און קינדער, זייער שטאַלץ און מענשליכקייט, זייער געוויסען און עהרליכקייט, און ער צוקוועטשט זיי מיט זיין אָננעפרעסער נער, אומדערבאַרעמדיגער שווערקייט.

אין דער כמעט סימבאָליסטישער ערציילונג „זומפ“ געהט אַרום אַ יונגער סטודענט און מענה'ט אַלץ וועגען דעם, אַז דעם פויער אין אזוי גוט אין זיינע באַגריפען, און פאַר וואָס דעמאָראַט ליזירט מען איהם? ביז ער פאַרשלעפט זיך אויף נאַכטלענער אין הויז פון אַ פויער, וואָס אין געשטעלט אַלס וועכטער איבער אַ זומפּיג שטיק לאַנד, איבער וועלכער עס הויבט זיך אַ אייביג נער גיפטיגער נעבעל. הוטטען דער פויער און זיין ווייב, האָט מען שוין דאָס דריטע קינד אוועקגעפיהרט אויפ'ן בית־עלמין און די איבעריגע ליגען אַלץ אויף דעם אויווען און אין בעט האַלב־טויטע. און וואָס אין דער תכלית פון אוועקגעהן פון דאָ נען? — מענה'ט דער פויער — מענשען מוזען דאָך דאָ שטאַר בען. און זיי שטאַרבען.

אין אַנדערע קלענערע און גרעסערע ערציילונגען קומט אַרום די פוסטקייט פון דער טאַג־טעגליכקייט אין די שטערט און שמעטלאַך פון דער גרויסער רוסלאַנד, די שוואַכקייטען פון די רעגירונגס־בעאַמטע, וואָס גנב'ענען און שווינדלען, די טראַנישע אַרימקייט פון דעם מיטעל־מענשען און זיין גייסטיגער פאַל. אומעטום געהט דורך דער בונט שטילערהייט, ביז ער צינדט זיך ווידער אַמאַל אַן און קומט אַרום פייערליך און כמעט נביאיש. אַט אין פאַראַן אַ דיאַקאָן, אַ ריז מיט אַ גוואַלדיגער שטימע. אזוי ווי די אַנדערע פון זיין דור האָט קופּרין לייעב צו מאַלען דעם „שרעקליכען פיזישען כח“ פון דעם עכט־רוסישען מענשען. און דעם כח פאַרמאַגט אויך אַט דער דיאַקאָן. און ער אין אַ מענש מיט גוואַלדיגען זכרון, וואָס האָט זיך אויסגעאיכט ביי

א . קו פ ר ין

איהם דורך אייביגען איינ'הזר'ן די רעליגיעזע טעקסטען. עס איז ערב א גרויסען יום-טוב, און דעם דיאקאן איז אריינגעפאלען אין האנט עפעס א מעשה-ביבעל פון רוסישען מיליטער אין קאווקאז מיט אזוי פיעל ראמאנטישע שילדערונגען, וואס לאזען איהם ניט רוהען. די ווערטער און בילדער שניידען זיך איהם איין אין זכרון און ער האט הנאה, האט גוואלדיג הנאה. אויף מאָרגען שטעהט ער אין צערקווע און הויך אויפ'ן קול זינגט ער אים די פראוואַסלאָווע תוכחה, דעם חרם מיט ביטערע קללות אויף אלע די, וואָס האָבען געלייקענט אין דער הייליגער פראוואַסלאָוונער קירכע. און אַט טראַגט מען איהם אַ צעטעלע פון אַרכיעפיסקאָפּ, אַז ער זאל פאַרשעלטען נאָך איינעם, דעם „באַליאַרין לעוו טאַל-סטאַי“. ער שעלט, אָבער גלייך דערמאָנט ער זיך, אַז דאָס וואָס האָט איהם נעכטען אזוי פיעל פרייד פאַרשאַפט און געלערנט צו זעהן גאָט אין מענש און נאַטור, איז געווען געשריבען פון דעם זעלבען לעוו טאַלסטאַי. דער זכרון בריינגט אַרויס וואָרט איז וואָרט דאָס געלעזענע, און מיט אַמאָל, אזוי ווי אַ אומשול-דיגער בלעם, וואָס האָט אומגעקערט זיינע קללות אויף ברכות, הויבט ער אויף זיין קאַלאַסאַלע שטימע אין לאַנגער ברכה אויף דעם קאָפּ פון זעלבען „באַליאַרין לעוו טאַלסטאַי“ און דעם כאָר פון צערקווע ענטפערט:

— „מאָנאַיאַ ליעמאַ“.

עס שמעקט אזוי מיט צייטמעסיגקייט פון דער קליינער ער-ציילונג, וואָס איז געשריבען געוואָרען אין דער צייט, ווען די רוסישע קירכע האָט אַריינגעלייגט טאַלסטאַי'ען אין חרם. עס איז כמעט אַ ענטפער און פראַטעס אויף אַ מאָגפאַסירונג. אָבער דער האַלב-פּובליציסטישער אינהאַלט פון דער ערציילונג דער-הויבט זיך ביו סימבאָליזם אַלס צייכען פון דער צייט. אין אַט די צייטמעסיגקייט פון אַלע באַדייטענדע שאַפונגען אין דער רוסישער קיטעראַטור פון יענער צייט — איז עס דען ניט דער

א. קופרין

האמער, וואָס האָט געקלאַפט און אויסגעשמידט די רוסישע אײ-
בערקערעניש און די נאַציאָנאַלע באַפֿרייאַונג?
אמת, אַז שפּעטער אַמאָל, ווען דער שטורעמדיגער ים פון
רוסישען לעבען וועט זיך אײנשטילען און קומענדע דורות וועלען
זוכען דאָס רײן־קינסטלערישע אין די ווערק פון די מאַדערנע
און געוועזענע שרײַבער, — וועט דאָס צײַטמעסיגע אין די ווערק
פון קופּרין'ען און זײנע חברים צוגעבען זײ דעם הויף פון גע-
שיכטליכקײט, וואָס איז ניט שמענדיג אַ זיכערער מיטעל פאַר
דער אײביגקײט פון קונסטווערק. אָבער דער בונט פון דעם דור
רוסישע שרײַבער פאַר דער רעוואָלוציע איז ניט בלויז צײַט-
מעסיג. דער אידעאַל פון נאַזאַנסקי'ן שטעלט זיך ניט אַפּ בײ
דער רעפּאַרם אין דער אַרמײ, נאָר ער טראַגט זיך אַוועק צו דער
אומגענדליכער ווייטקײט פון געטער־מענשען, אין דער ווייט-
קײט, וואָס וועט בלײבען אומדערגרייכבאַר פאַר דעם ווייטסטען
פון די קומענדע דורות. עס איז דער אומרוה און אידעאַליזם,
וואָס טראַגט זיך אַרײַבער פון דער צײַט און פון דער ערד אין
די הימלען אַרײַ, און דער אומרוה וועט שמענדיג בלײבען לע-
בען. פאַרמען פון לעבען וועלען זיך בײַמען, אָבער דער אינהאַלט
פון שטרעבען וועט בלײבען דער זעלביגער און דער כאַראַקטער
פון פּאַלק, וועלכען קופּרין און זײנע חברים האָבען געשילדערט,
וועט זיך אַזוי גיך ניט ענדערן. און מען וועט אין דער ליטע-
ראַטור פון דער בונטאַרישער צײַט געפינען ניט נאָר געשיכטע
און פאַרגאַנגענע זײַטען, נאָר אימפּולס צום ווייטערדיגען קאַמף.
ווייל אין יעדען פון די שרײַבער, וואָס האָט אַזאַ גרויסען חלק
אין דער איבערכוואַונג פון רוסלאַנד, וועט זיך פיהלען דער
אמת'ער לעבעדיגער קינסטלער, וואָס קען ניט בלײבען אין דרוי-
סען ניט פון זײן פּאַלק און ניט פון זײן צײַט.

